

บทที่ 1 บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของงานวิจัย

การพัฒนาประเทศสู่ความสมดุลและยั่งยืน จะต้องให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างทุนของประเทศที่มีอยู่ให้เข้มแข็งและมีพลังเพียงพอในการขับเคลื่อนกระบวนการพัฒนาประเทศ โดยเฉพาะการพัฒนาคนหรือทุนมนุษย์ให้เข้มแข็ง พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงของโลกในยุคศตวรรษที่ 21 และการเสริมสร้างปัจจัยแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพของคน ทั้งในเชิงสถาบัน ระบบ โครงสร้างของสังคมให้เข้มแข็ง สามารถเป็นภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต อย่างไรก็ตาม สถานการณ์การพัฒนาที่ผ่านมาส่งผลกระทบต่อคนและสังคมไทยหลายประการ ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการได้สรุปประเด็นสำคัญไว้ในแผนการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 11 พ.ศ. 255 – 2559 [1] ไว้ 6 ประการ ดังนี้ 1) โครงสร้างประชากรมีแนวโน้มประชากรวัยสูงอายุเพิ่มขึ้น ประชากรวัยเด็กและวัยแรงงานลดลง ขณะที่การย้ายถิ่นของประชากรส่งผลให้ความเป็นเมืองสูงขึ้น 2) คนไทยได้รับการพัฒนาศักยภาพทุกช่วงวัย แต่ยังมีปัญหาด้านสติปัญญา คุณภาพการศึกษาและมีพฤติกรรมเสี่ยงทางสุขภาพ 3) ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน การแพร่ระบาดของยาเสพติด และการเพิ่มขึ้นของการพนันเป็นปัญหาสำคัญต่อคุณภาพชีวิตของประชาชน 4) สังคมไทยเผชิญวิกฤตความเสื่อมถอยด้านคุณธรรม จริยธรรม มีการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมที่หลากหลาย และมีแนวโน้มเป็นสังคมปัจเจกมากขึ้น 5) สื่อมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของประชาชน แต่ยังมีบทบาทในการส่งเสริม การพัฒนาคุณภาพคนค่อนข้างน้อย 6) บริบทการเปลี่ยนแปลงในกระแสโลก ก่อให้เกิดความร่วมมือทางเศรษฐกิจทั้งในระดับทวิภาคีและระดับพหุภาคี รวมทั้งความร่วมมือในประชาคมอาเซียน

สถาบันอุดมศึกษาหรือมหาวิทยาลัยเป็นหน่วยงานที่ทำหน้าที่ผลิตกำลังคนระดับอุดมศึกษาที่มีภารกิจหลัก 4 ประการ คือ การผลิตและพัฒนากำลังคนระดับกลางและระดับสูง การวิจัยเพื่อสร้างและพัฒนาองค์ความรู้ การบริการวิชาการแก่สังคม และการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม เป็นแหล่งรวมของวิทยาการหลายแขนง และเป็นศูนย์รวมของนักวิชาการที่มีความรู้ความสามารถเป็นจำนวนมาก บทบาทสำคัญของสถาบันอุดมศึกษาจึงกล่าวได้ว่าเป็น “ตัวนำการเปลี่ยนแปลง” (Change Agent) หรือเป็นองค์กรขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงของสังคมที่จะต้องดำเนินการตามบทบาทและความรับผิดชอบของการเป็นสถาบันอุดมศึกษา เพื่อที่จะนำประเทศไปสู่สังคมที่พึงปรารถนาในที่สุด [2]

การจัดการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษา ปกติแล้วทุกสถาบันจะใช้วิธีสอนหลายๆ รูปแบบหลายวิธีการเพื่อให้อาจารย์ผู้สอนสามารถถ่ายทอดความรู้ แนวคิด และทฤษฎีต่างๆ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ ทั้งการบรรยาย การทดลอง การสาธิต และการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากสถานศึกษา หรือผ่านกระบวนการต่าง ๆ ของผู้เรียน การเรียนรู้ของผู้เรียนขึ้นอยู่กับกิจกรรมและการบูรณาการวิธีการสอน เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจหลักการและทฤษฎีวิชาการต่างๆ นอกจากวิธีการสอนแล้ว ผู้สอนจะใช้วิธีการอื่นๆ อีกหลายวิธี เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจมากขึ้น การนำทฤษฎีการเรียนรู้ที่หลากหลายมาใช้เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับผู้สอนในระดับอุดมศึกษา เนื่องจากรูปแบบการเรียนรู้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม สภาพการเรียนการสอนมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วจากการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาเกี่ยวข้อง กระบวนการเรียนรู้และทฤษฎีการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน ที่นำไปใช้ในการเรียนการสอนระดับอุดมศึกษาได้แก่ การเรียนการสอนแบบร่วมมือ การเรียนการสอนโดยใช้กระบวนการวิจัย การเรียนการสอนแบบเว็บเบส [3] การจัดกระบวนการเรียนการสอน แนวใหม่จึงต้องอาศัยแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ที่หลากหลาย ที่สามารถนำมาใช้สนับสนุนกระบวนการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ การนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในกระบวนการเรียนการสอน ก่อให้เกิดกระบวนการสะสมบุคลากรที่มีความรู้ และการสะสมข้อมูลข่าวสาร มีการพัฒนาองค์การให้เป็นองค์การการเรียนรู้ (Learning Organization) ซึ่งจะมีส่วนสำคัญในการปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศน์ของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในองค์การทุกระดับ ทั้งระดับบุคคล ระดับกลุ่ม และระดับองค์การให้เกิดขึ้นพร้อมๆ กัน แนวโน้มในการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งให้บัณฑิตมีความรู้ในศาสตร์หลาย ๆ ศาสตร์ (Multidisciplinary) มีการจัดการเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เน้นการสร้างกระบวนการเรียนรู้ การแลกเปลี่ยนความคิด ข้อมูลข่าวสารและเทคโนโลยีร่วมกันโดยใช้สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศประเภทต่างๆ มาใช้เป็นเครื่องมือเพื่อก่อให้เกิดการสร้างความรู้ใหม่ๆ จากองค์ความรู้พื้นฐาน เพื่อสร้างสังคมไทยให้เป็นสังคมฐานความรู้ (Knowledge-Based Society) ให้เกิดขึ้นในสถานศึกษาระดับอุดมศึกษา [4]

การนำเทคโนโลยีใหม่ๆ มาใช้ในการให้การศึกษา นั้น ได้ก่อให้เกิดคุณประโยชน์อย่างอนเอนกอนันต์ แต่ในทางปฏิบัติอาจใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาหลายด้านด้วยกัน เช่น คอมพิวเตอร์ช่วยสอนมัลติมีเดีย คอมพิวเตอร์เพื่อการจัดการศึกษาคอมพิวเตอร์เพื่อการบริหารจัดการด้านการเรียนการสอน คอมพิวเตอร์เพื่อการให้บริการสืบค้นและรับส่งข้อมูลข่าวสาร การศึกษาทางไกล งานห้องสมุดและฐานข้อมูลการศึกษา งานออกแบบและกราฟิก งานผลิตสื่อการสอน การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาเกี่ยวข้อง ช่วยก่อประโยชน์ในการบูรณาการความรู้วิชาต่าง ๆ เข้าด้วยกันได้

เทคโนโลยีสารสนเทศ โดยเฉพาะการสื่อสารผ่านสังคมออนไลน์ (Social Media) มีบทบาทต่อระบบการศึกษาในยุคปัจจุบันเป็นอย่างสูง เนื่องจากเทคโนโลยีสารสนเทศเป็นเครื่องมือช่วยในการรวบรวมข้อมูลข่าวสาร ความรู้ การจัดระบบการประมวลผล การส่งผ่านข้อมูลข่าวสารด้วยเทคโนโลยีการสื่อสารที่มีความเร็วสูงและมีปริมาณมาก การนำเสนอและแสดงผลด้วยสื่อต่างๆ ในรูปแบบมัลติมีเดีย เป็นต้น ทำให้การเรียนการสอนในยุคสังคมออนไลน์ความสำเร็จ การสร้างความรู้ (Knowledge Construction) โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเป็นเครื่องมือสนับสนุนผู้เรียนให้มีความกระตือรือร้น เปลี่ยนพฤติกรรมจากการเรียนรู้แบบเฉื่อยมาเป็นการเรียนรู้ที่มีชีวิตชีวา มีการแสวงหา มีทักษะในการเลือกรับข้อมูลวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลอย่างเป็นระบบ การออกแบบและการสร้างความรู้ จำเป็นต้องสร้างหลักสูตรหรือบทเรียนให้มีลักษณะสำคัญหลายอย่างร่วมกันตามความเหมาะสม เช่น การมีปฏิสัมพันธ์ การเป็นอิสระกับระยะทางและเวลา การเข้าถึงได้ทั่วโลก การควบคุมกิจกรรม ความสะดวกใช้งานง่าย มีประสิทธิภาพและต้นทุนต่ำ [5]

ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษา ได้แก่ รูปแบบการจัดการศึกษาที่ไม่เอื้อต่อการเข้าถึงบริการการศึกษาของทุกกลุ่มเป้าหมาย การจัดกระบวนการเรียนรู้แนวใหม่ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การเรียนรู้ด้วยตนเอง และการเรียนรู้ตลอดชีวิต ยังทำได้ไม่มาก ยังขาดความเชื่อมโยงภูมิปัญญาดั้งเดิมกับวิทยาการสมัยใหม่ ความทั่วถึงและความเที่ยงธรรมในการจัดการศึกษา ในภาพรวมต้องเร่งรัดให้การพัฒนาในทุกระดับการศึกษา สำหรับระดับอุดมศึกษาที่เป็นการจัดการศึกษาเพื่อเป็นฐานที่สำคัญในการเพิ่มขีดความสามารถในการร่วมมือและการแข่งขันของประเทศ จำเป็นต้องเน้นการผลิตบุคลากรตามความต้องการของผู้เรียน ตามความต้องการและความจำเป็นของประเทศทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ ในแง่คุณภาพการจัดการศึกษา ยังมีจุดอ่อนของการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษาในแง่ของวิธีการจัดการเรียนรู้ การบริหารสถานศึกษา ระบบการประกันคุณภาพการศึกษา ภายในและภายนอกสถานศึกษา การใช้สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษา การจัดการเรียนการสอนใช้ตัวครูเป็นสื่อหลัก ผู้เรียนไม่ได้รับแรงกระตุ้นการเรียนรู้จากสื่อธรรมชาติ แหล่งการเรียนรู้ เทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสารเพื่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง ประกอบกับสถานศึกษาขาดสื่อที่ทันสมัยและมีคุณภาพ ซึ่งมีไม่เพียงพอสำหรับการค้นคว้าหาความรู้ ด้วยตนเองของผู้เรียนและผู้สอน ส่วนในเรื่องของการปฏิรูปการศึกษา ได้รับการสนับสนุนการดำเนินงานจากรัฐบาลอย่างชัดเจน แต่ความพร้อมทางด้านการบริหารจัดการทั้งในเชิงของโครงสร้างองค์กร ระเบียบ กฎหมาย ครู ณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนทางสังคม ยังมีข้อจำกัดที่ต้องเร่งรัดดำเนินการ [6]

การเรียนการสอนในรูปแบบเดิมที่มีการบรรยาย โดยยึดผู้สอนเป็นหลัก มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในห้องเรียนที่ผู้สอนและผู้เรียนต้องอยู่พร้อมหน้ากัน รูปแบบการสอนเป็นการพบปะกัน สำหรับผู้เรียนความตั้งใจมีเพียงช่วง 20 นาทีแรก แล้วค่อยงาหาย จนกว่าจะถูกกระตุ้นใหม่ การเรียนที่เป็น การฟังและดูอย่างเดียวจะไม่สนุก ผู้สอนจึงต้องพยายามถามคำถาม พยายามให้ผู้เรียนถามหรือ พยายามให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมกับการเรียนการสอน นอกจากนี้ผู้สอนต้องพยายามให้ผู้เรียน เข้าใจหลักการและให้จำความรู้หลักๆ หากผู้สอนที่มีพรสวรรค์ทางการสอนจะสามารถทำได้ แต่ โดยทั่วไปแล้วไม่สามารถดำเนินการได้อย่างที่คาดหวัง ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนหัวใจ สำคัญอย่างหนึ่งคือ จะทำให้ผู้เรียนเข้าใจได้อย่างไร ทำอย่างไรจึงจะทำให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้น ที่จะเรียน ดังนั้นในการจัดการเรียนการสอนในยุคปัจจุบัน ผู้สอนควรคำนึงถึงรูปแบบวิธีการต่างๆ ที่ จะทำให้ผู้เรียนได้บรรลุเป้าหมายการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้เรียนควรได้เรียนรู้ในรูปแบบที่ หลากหลาย เหมาะสม มีบทเรียนที่ทันสมัย ช่วยเสริมกระบวนการเรียนรู้ให้ได้ผลมีเทคนิคเพื่อ ช่วยเหลือผู้เรียนในการเรียนรู้ เหล่านี้จะทำให้ผู้เรียนมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ เป็นไปตามที่คาดหวัง ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน จึงมีการนำเสนอการจัดการเรียนการสอนในรูปแบบที่เน้นผู้เรียน เป็นสำคัญมากขึ้น เช่น การเรียนแบบผสมผสาน (Blended Learning) เป็นการนำข้อดีของแต่ละ รูปแบบมาใช้แก้ปัญหา ทั้งเรียนในชั้นเรียน เรียนแบบออนไลน์ และการเรียนโดยการปฏิบัติจริง เช่น ในห้องปฏิบัติการ กิจกรรมกลุ่ม เป็นการใช้จุดเด่นของแต่ละแบบเข้ามาเสริมจุดด้อยของแบบอื่น ๆ นอกจากนี้การเรียนการสอนแบบผสมผสานเป็นรูปแบบสำหรับการบูรณาการเรียนรู้อยู่แบบ ออนไลน์ (Online Learning) และการเรียนรู้ที่ผู้สอนพบกับผู้เรียน (Face-to-Face Meetings) เข้า ด้วยกัน จะทำให้ผู้เรียนจะมีปฏิสัมพันธ์และร่วมมือกันลึกซึ้งยิ่งขึ้น เกิดความสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียน ด้วยกัน จะเกิดจากการมีปฏิสัมพันธ์ในกลุ่มที่มีการจัดการการทำงานกลุ่มเป็นอย่างดี ด้วยการนำ เทคโนโลยีเข้ามาช่วยก่อนและ / หรือหลังจากมีการเรียนที่ผู้สอนพบกับผู้เรียน [7]

ในกิจกรรมการเรียนรู้แบบผสมผสาน ผู้เรียนมีโอกาสดูต้องเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้ด้วยตนเอง เป็นการเรียนรู้ที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งมีความสำคัญสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของ โลกปัจจุบันที่บุคคลควรพัฒนาตนเองในด้านต่างๆ โดยเฉพาะการคิดวิเคราะห์ คิดอย่างมีวิจารณญาณ การรู้จักเชื่อมโยงความรู้กับการทำงาน และรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นเพื่อความอยู่รอดของ มนุษย์ตามสภาพความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตลอดเวลา และทวีความรวดเร็วมากขึ้นตามความก้าวหน้า ของเทคโนโลยี แนวคิดการเรียนรู้ด้วยตนเองวางบนรากฐานความเชื่อทางมนุษยนิยม (Humanistic Philosophy) ที่กำหนดเป้าหมายของการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ไว้ที่ การพัฒนาตนเอง (Personal Growth) [8]

การเรียนรู้ด้วยตนเองในระดับอุดมศึกษาเป็นสิ่งสำคัญมาก เนื่องจากจุดมุ่งหมายโดยตรงของการเรียนรู้ด้วยตนเองนั้น สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของการศึกษาระดับอุดมศึกษา ที่มุ่งหวังให้นักศึกษารู้จักเรียนรู้ด้วยตนเอง และรู้จักที่จะศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม เมื่อสำเร็จการศึกษาไปแล้ว นอกจากนี้ยังส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ก้าวหน้าไปในทิศทางที่ถนัดและสนใจ การเรียนรู้ด้วยตนเองจะเน้นถึงความรับผิดชอบของบุคคลและเชื่อในศักยภาพที่ไม่สิ้นสุดของมนุษย์ (Never-Ending Potential of Human) ในการเรียนรู้ด้วยตนเองที่ประสบผลสำเร็จ ผู้สอนหรือผู้อำนวยการความสะดวกต้องมียุทธศาสตร์ในการร่วมปรึกษาแลกเปลี่ยนความคิดเป็นแหล่งความรู้ตามที่ผู้เรียนต้องการ มีความสัมพันธ์อันดีกับผู้เรียนมีส่วนร่วมในการถ่ายโอนบทบาทการเรียนการสอนและสนับสนุนให้ผู้เรียนคิดอย่างแตกฉาน หรือมีความสามารถในการคิดวิจารณ์ (Critical Thinking)

การจัดการเรียนในสถาบันอุดมศึกษา เป็นการจัดการศึกษาที่ต่อยอดจากการศึกษาขั้นพื้นฐาน นักศึกษาที่เข้ามาเรียนในมหาวิทยาลัยทักษิณ เป็นวัยที่เริ่มปรับตัวเข้าสู่การเป็นวัยผู้ใหญ่ เริ่มมีความคิดและการตัดสินใจในเรื่องต่างๆ ด้วยตนเอง มีความเป็นตัวของตัวเองมากขึ้น ในการศึกษาของนักศึกษา วัยนี้ก็มีความต้องการความอิสระในการเรียนรู้ นักศึกษาอยากเรียนรู้ด้วยตนเองมากขึ้น แต่ปัญหาคือ ความรับผิดชอบในการเรียนรู้ด้วยตนเองยังมีไม่มากนัก ถึงแม้จะมีความต้องการในการเรียนรู้ด้วยตนเอง แต่เนื่องจากยังเคยชินกับการเรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่ผู้สอนคอยกำหนดบทบาทและควบคุมกระบวนการเรียนรู้ และเคยชินกับการบรรยายหน้าชั้นเรียนของผู้สอน อีกทั้งยังไม่รู้วิธีการเรียนรู้ด้วยตนเองให้ประสบผลสำเร็จ จึงทำให้นักศึกษาในมหาวิทยาลัยยังไม่มีทักษะในการเรียนรู้ด้วยตนเองเท่าที่ควร ดังนั้น ต้องมีการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเอง โดยผู้สอนต้องเปลี่ยนบทบาทจากการเป็นผู้บอกความรู้มาเป็นผู้แนะนำวิธีการเรียนรู้ แหล่งเรียนรู้ และจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่งในปัจจุบันสามารถนำเทคโนโลยีต่างๆ มาเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ด้วยตนเองได้ง่ายขึ้น นอกจากนี้ การเลือกวิธีการเรียนรู้หลายๆ วิธีผสมผสานกัน ให้เหมาะสมกับเนื้อหาวิชาและเหมาะสมกับผู้เรียน ก็จะทำให้การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ

ปัญหาสำคัญอีกประการหนึ่งในการจัดการเรียนรู้ คือ ปัญหาการขาดทักษะในการแสวงหาความรู้ของผู้เรียน ปัจจุบันการศึกษาในระดับอุดมศึกษาของไทยกำลังประสบภาวะวิกฤตทั้งด้านคุณภาพและประสิทธิภาพ อีกทั้งยังไม่สามารถทำหน้าที่กลไกระดับสมองในการแก้ปัญหาวิกฤติของชาติได้ สาเหตุสำคัญที่ระบุไว้ในแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ฉบับที่ 11 คือ การศึกษาเน้นการท่องจำจากการถ่ายทอดและการสอน แม้จะมีบัณฑิตเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมากแต่มักเกิดขึ้นน้อย ซึ่งชี้ให้เห็นอย่างชัดเจนว่าการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาของไทยในปัจจุบันเกิดภาวะวิกฤตอันเนื่องมาจากการขาดทักษะการคิด ดังนั้น จึงเป็นความจำเป็นเร่งด่วนที่ต้องมีการศึกษาและหารูปแบบ

การพัฒนาทักษะการคิดในรูปแบบต่างๆ ในการศึกษาระดับอุดมศึกษา ในช่วงสองทศวรรษที่ผ่านมา ได้มีการศึกษาและการวิจัยเกี่ยวกับทักษะการคิด และความจำเป็นในการสอนทักษะการคิด และการบูรณาการทักษะการคิดเข้ากับการเรียนการสอนในระดับต่างๆ เป็นจำนวนมาก ผลของการศึกษาดังกล่าวพบว่าการเรียนการสอนส่วนมาก ยังคงเน้นที่การเรียนแบบท่องจำเนื้อหา มากกว่าที่จะเน้นทักษะการคิด โดยเฉพาะทักษะการคิดขั้นสูง การมีทักษะการคิดที่เหมาะสมเป็นองค์ประกอบที่สำคัญยิ่งของการดำเนินชีวิตที่ถูกต้อง เนื่องจากการคิดเป็นกระบวนการสำคัญที่มีผลโดยตรงต่อการตัดสินใจใด ๆ ในการดำเนินชีวิต ดังนั้นจึงมีการบัญญัติเรื่องราวเกี่ยวกับการพัฒนาการคิดไว้ในกรอบกฎหมายและนโยบายจัดการศึกษาของชาติ เพื่อมุ่งเน้นให้เกิดสภาพการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความสามารถทางด้านการคิดวิเคราะห์ ในการศึกษาทุกระดับ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ. ศ. 2542 มาตรา 24 ระบุเอาไว้ถึง การจัดกระบวนการเรียนรู้ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง [9] แต่สภาพความเป็นจริงในปัจจุบันพบว่า ประชากรในวัยเรียนทั่วโลก รวมทั้งของประเทศไทยกำลังเผชิญสถานการณ์การขาดทักษะการคิด โดยเฉพาะในประเทศไทย จากผลสำรวจล่าสุดในปี 2555 พบว่าเด็กอายุ 6 – 12 ปี มีระดับความฉลาดทางสติปัญญา หรือไอคิวเฉลี่ย 88 จุด กลุ่มอายุ 13 - 18 ปี 87 จุด ซึ่งถือว่าต่ำกว่ามาตรฐานที่เฉลี่ย 100 จุด หรือเมื่อเทียบอัตราการสำเร็จการศึกษาในมหาวิทยาลัย พบว่านักศึกษาที่มีไอคิว 87 จุด จะเรียนได้ในระดับปานกลางเท่านั้น

การจัดการเรียนการสอนในมหาวิทยาลัยทักษิณ มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีทั้งทักษะ รอบรู้ สู้งาน และมีประสบการณ์เชิงปฏิบัติ ดังนั้นในหลักสูตรระดับปริญญาตรีทุกสาขาวิชา ได้กำหนดให้ผู้เรียนต้องเรียนรายวิชาใน 3 หมวดวิชา ได้แก่ หมวดวิชาการศึกษาทั่วไป หมวดวิชาเฉพาะ และหมวดวิชาเลือกเสรี มหาวิทยาลัยทักษิณจัดการเรียนการสอนวิชาศึกษาทั่วไป จำนวน 30 หน่วยกิต ประกอบด้วยวิชาบังคับ 24 หน่วยกิตและวิชาเลือก 6 หน่วยกิต แบ่งเป็น 5 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มภาษา 9 หน่วยกิต 2) กลุ่มมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ 6 หน่วยกิต 3) กลุ่มวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี 6 หน่วยกิต 4) กลุ่มบูรณาการ 3 หน่วยกิต และ 5) กลุ่มวิชาเลือก 6 หน่วยกิต [10] ที่ผ่านมาการจัดการศึกษาวิชาศึกษาทั่วไปเป็นการจัดสาระวิชาหรือสิ่งที่ผู้สอนคิดว่าสำคัญ บางครั้งอาจเป็นความสนใจส่วนตัวของผู้จัดทำหลักสูตรโดยที่ไม่ได้สนใจถึงสาระที่ควรผสมผสานให้เกิดขึ้นในตัวผู้เรียน เป็นปัญหาในการปลูกฝังความสามารถในการคิดวิจารณ์ญาณ เป็นหลักสูตรที่เป็นเครื่องมือเป็นตัวตาม และเป็นการกำหนดเพื่อประโยชน์ของสังคมธุรกิจและราชการเป็นหลักสำคัญ

โดยการจัดการศึกษาทั่วไปของมหาวิทยาลัยทักษิณในกลุ่มวิชานุกรรมการมีรายวิชาทักษิณศึกษา (0000162) เป็นหนึ่งรายวิชาที่มหาวิทยาลัยพัฒนาขึ้นเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของนิสิตในรายวิชานี้เป็นการสร้างเสริมให้นิสิตได้เรียนรู้และเข้าใจประวัติศาสตร์และโบราณคดีในภาคใต้ วัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อและสิ่งสร้างสรรค์ที่เกิดจากภูมิปัญญาท้องถิ่นภาคใต้ รวมทั้งความสัมพันธ์กับ ภูมิภาคอาเซียน เป็นการเรียนรู้ในรากเหง้าภูมิปัญญาชุมชน ตลอดจนการดำรงอยู่ การปรับใช้ในชีวิตประจำวัน[11] ซึ่งจากประสบการณ์ที่ผู้วิจัยได้จัดการเรียนการสอนในรายวิชาทักษิณศึกษาใน 5 ภาคเรียนที่ผ่านมา พบว่านิสิตที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชานี้ยังไม่สามารถบูรณาการองค์ความรู้ต่างๆ ที่ ได้เรียนรู้มาปรับใช้เพื่อการแสวงหาความรู้ใหม่ ในการนำไปปรับใช้ในชีวิตได้เท่าที่ควร สาเหตุหนึ่ง อาจเกิดจากกระบวนการจัดการเรียนการสอนยังเป็นลักษณะแยกส่วนระหว่างส่วนของเนื้อหาทฤษฎี และส่วนของการเรียนรู้โดยการลงมือปฏิบัติจริงในชุมชน

จากสภาพการณ์การจัดการเรียนการสอนดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยได้มองเห็นปัญหาและเกิดแรงจูงใจในการที่จะพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนรายวิชาดังกล่าว เพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้มากขึ้น ทำให้ผู้เรียนได้รับความรู้ และบรรลุเป้าหมายในการเรียนรู้ได้ และสามารถที่จะนำหลักการ แนวคิดในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองไปใช้ในการศึกษารายวิชาอื่นๆ ได้อีก ผู้วิจัยได้ศึกษารูปแบบ และวิธีการสอนหลาย ๆ วิธี แล้วมาสังเคราะห์ เพื่อพัฒนากระบวนการจัดการเรียนการสอนแบบ บูรณาการ 3 ประสานเพื่อส่งเสริมทักษะการแสวงหาความรู้ รายวิชาทักษิณศึกษา สำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตพัทลุง โดยยึดหลักกระบวนการเรียนรู้แบบผสมผสานระหว่างการเรียนรู้ ในห้องเรียน (Classroom) การเรียนรู้ผ่านสื่อคอมพิวเตอร์ (Computer Base) และการเรียนรู้ร่วมกับ ชุมชน (Community Base Learning) เข้ามาประสมประสานกันที่จะทำให้การจัดการเรียนการสอน รายวิชาดังกล่าว เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และจะเป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนใน รายวิชาอื่น

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนากระบวนการจัดการเรียนการสอนแบบ 3 ประสานเพื่อส่งเสริมทักษะการ แสวงหาความรู้ รายวิชาทักษิณศึกษา สำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตพัทลุง
2. เพื่อประเมินความตรงและคุณภาพกระบวนการจัดการเรียนการสอนแบบ 3 ประสานเพื่อ ส่งเสริมทักษะการแสวงหาความรู้ รายวิชาทักษิณศึกษา สำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตพัทลุง
3. เพื่อประเมินทักษะการแสวงหาความรู้ จากกระบวนการเรียนการสอนแบบ 3 ประสาน เพื่อส่งเสริมทักษะการแสวงหาความรู้ สำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตพัทลุง

4. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อกระบวนการจัดการเรียนการสอนแบบ 3 ประสานเพื่อส่งเสริมทักษะการแสวงหาความรู้ รายวิชาทักษะศึกษา สำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตพัทลุง

1.3 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้กระบวนการจัดการเรียนการสอนแบบ 3 ประสานเพื่อส่งเสริมทักษะการแสวงหาความรู้ รายวิชาทักษะศึกษา สำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตพัทลุง อย่างมีคุณภาพ
2. ได้กระบวนการจัดการเรียนการสอนแบบ 3 ประสานเพื่อส่งเสริมทักษะการแสวงหาความรู้ สำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตพัทลุงในวิชาอื่นๆ ต่อไป
3. ได้พัฒนาผู้เรียนให้เกิดทักษะกระบวนการจัดการเรียนการสอนแบบ 3 ประสานเพื่อส่งเสริมทักษะการแสวงหาความรู้ ทำให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ต่างๆ และบูรณาการกับทุกกลุ่มวิชา อันส่งผลให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต

1.4 สมมติฐานงานวิจัย

1. การพัฒนากระบวนการจัดการเรียนการสอนแบบ 3 ประสานเพื่อส่งเสริมทักษะการแสวงหาความรู้ รายวิชาทักษะศึกษา สำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตพัทลุงที่พัฒนาขึ้น มีคุณภาพอยู่ในระดับดี
2. ผู้เรียนที่เรียนรู้ด้วยกระบวนการจัดการเรียนการสอนแบบ 3 ประสานเพื่อส่งเสริมทักษะการแสวงหาความรู้ รายวิชาทักษะศึกษา สำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตพัทลุงมีผลการประเมินทักษะการแสวงหาความรู้อยู่ในระดับดี
3. ผู้ชั้นงานของเรียนที่เรียนรู้ด้วยกระบวนการจัดการเรียนการสอนแบบ 3 ประสานเพื่อส่งเสริมทักษะการแสวงหาความรู้ รายวิชาทักษะศึกษา สำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตพัทลุงมีผลการประเมินทักษะการแสวงหาความรู้มีคุณภาพอยู่ในระดับดี
4. ผู้เรียนมีความพึงพอใจต่อกระบวนการจัดการเรียนการสอนแบบ 3 ประสานเพื่อส่งเสริมทักษะการแสวงหาความรู้ รายวิชาทักษะศึกษา สำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตพัทลุงอยู่ในระดับมาก

1.5 ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการพัฒนากระบวนการจัดการเรียนการสอนแบบ 3 ประสานเพื่อส่งเสริมทักษะการแสวงหาความรู้ รายวิชาทัศนศึกษา สำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตพัทลุง ซึ่งมีขอบเขตการศึกษา ดังนี้

1.5.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย นักศึกษาระดับปริญญาตรีชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตพัทลุง ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2556 ที่เรียนวิชาทัศนศึกษา 1 กลุ่มเรียน จำนวน 350 คน [12]

1.5.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างสำหรับพัฒนากระบวนการจัดการเรียนการสอนแบบ 3 ประสานเพื่อส่งเสริมทักษะการแสวงหาความรู้ สำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตพัทลุง แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่

1. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนรายวิชาทัศนศึกษา เป็นนักศึกษาระดับปริญญาตรีชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตพัทลุง ที่เคยเรียนรายวิชาทัศนศึกษามาแล้ว ในภาคการศึกษาที่ 1 ปีการศึกษา 2556 จำนวน 1 กลุ่มเรียน 450 คน จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในขั้นตอนนี้ ได้จากการคำนวณโดยใช้ตาราง Yamane [13] มีค่าความคลาดเคลื่อน 5% เป็นจำนวน 200 คน โดยใช้วิธีสุ่มแบบง่าย

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทดลองใช้กระบวนการ เป็นนักศึกษาระดับปริญญาตรีชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตพัทลุง ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2556 ที่เรียนวิชาทัศนศึกษา จำนวน 10 กลุ่ม กลุ่มละ 10 คน รวม 100 คน โดยใช้การเลือกแบบเจาะจง

1.5.3 ผู้เชี่ยวชาญ

คุณสมบัติของผู้เชี่ยวชาญ เป็นผู้ทรงคุณวุฒิ การศึกษาระดับปริญญาเอกขึ้นไป หรือมีความรู้ความสามารถ ความชำนาญ มีประสบการณ์ทำงานด้านการเรียนการสอน ได้จากการเลือกแบบเจาะจง จำนวน 6 ท่าน ประกอบด้วย

1. ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา คือ ผู้ที่มีคุณวุฒิทางการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาโทและเป็นผู้มีประสบการณ์ในงานด้านการเรียนการสอนนักเรียน ในหมวดวิชาศึกษาทั่วไป ไม่น้อยกว่า 5 ปี ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้และยินดีมาเป็นผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน

2. ผู้เชี่ยวชาญด้านกระบวนการเรียนการสอนแบบผสมผสานคือ ผู้ที่มีคุณวุฒิทางการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาโทและเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในด้านการจัดการเรียนการสอน ไม่น้อยกว่า 5 ปี ซึ่งได้

จากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้และยินดีมาเป็นผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน

3. ผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อส่งเสริมการเรียนรู้ คือ ผู้ที่มีคุณวุฒิทางการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีและเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในด้านสื่อส่งเสริมการเรียนรู้ ทั้งในระบบและนอกระบบโรงเรียน ไม่น้อยกว่า 5 ปีซึ่งได้จากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้และยินดีมาเป็นผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน

1.5.4 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการพัฒนาระบบการจัดการเรียนการสอนแบบ 3 ประสานเพื่อส่งเสริมทักษะการแสวงหาความรู้ รายวิชาทักษิณศึกษา สำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตพัทลุง แบ่งออกเป็น 3 ส่วนประกอบ ดังนี้

ขั้นการพัฒนาระบบการ

- แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพและปัญหาในการจัดการเรียนการสอนวิชาทักษิณศึกษา

ขั้นการหาความตรงของกระบวนการ

- แบบประเมินความตรง (IOC) และคุณภาพของกระบวนการจัดการเรียนการสอนแบบ 3 ประสานเพื่อส่งเสริมทักษะการแสวงหาความรู้ รายวิชาทักษิณศึกษา สำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตพัทลุง

- แบบประเมินคุณภาพสื่อประกอบกระบวนการจัดการเรียนการสอนแบบ 3 ประสานเพื่อส่งเสริมทักษะการแสวงหาความรู้ รายวิชาทักษิณศึกษา สำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตพัทลุง

ขั้นการใช้กระบวนการ

- แบบประเมินทักษะการแสวงหาความรู้ของผู้เรียนที่ผ่านการเรียนรู้ด้วยกระบวนการจัดการเรียนการสอนแบบ 3 ประสานเพื่อส่งเสริมทักษะการแสวงหาความรู้ รายวิชาทักษิณศึกษา สำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตพัทลุง

- แบบประเมินชิ้นงานที่เรียนรู้ด้วยกระบวนการจัดการเรียนการสอนแบบ 3 ประสานเพื่อส่งเสริมทักษะการแสวงหาความรู้ รายวิชาทักษิณศึกษา สำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตพัทลุง

- แบบประเมินความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อกระบวนการจัดการเรียนการสอนแบบ 3 ประสานเพื่อส่งเสริมทักษะการแสวงหาความรู้ รายวิชาทักษิณศึกษา สำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตพัทลุง

1.5.5 ขอบเขตของเนื้อหา

ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตการวิจัยโดยศึกษาเนื้อหาสาระเพื่อการพัฒนากระบวนการจัดการเรียนการสอนแบบ 3 ประสานเพื่อส่งเสริมทักษะการแสวงหาความรู้ สำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตพัทลุง ในรายวิชาทักษิณศึกษา (0000162) ตามหลักสูตรศึกษาทั่วไป กลุ่มบูรณาการ มหาวิทยาลัยทักษิณ พ.ศ. 2554

1.5.6 ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย

1.5.6.1 ตัวแปรต้น

กระบวนการจัดการเรียนการสอนแบบ 3 ประสานเพื่อส่งเสริมทักษะการแสวงหาความรู้ รายวิชา ทักษิณศึกษา สำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตพัทลุง

1.5.6.2 ตัวแปรตาม

1. ความตรงและคุณภาพของกระบวนการจัดการเรียนการสอนแบบ 3 ประสานเพื่อส่งเสริมทักษะการแสวงหาความรู้ รายวิชาทักษิณศึกษา สำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตพัทลุง
2. ระดับทักษะการแสวงหาความรู้ของผู้เรียนที่เรียนรู้ผ่านกระบวนการจัดการเรียนการสอนแบบ 3 ประสานเพื่อส่งเสริมทักษะการแสวงหาความรู้ รายวิชาทักษิณศึกษา สำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตพัทลุง
3. คุณภาพของชิ้นที่ผู้เรียนสร้างขึ้นโดยผ่านกระบวนการจัดการเรียนการสอนแบบ 3 ประสานเพื่อส่งเสริมทักษะการแสวงหาความรู้ รายวิชาทักษิณศึกษา สำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตพัทลุง
4. ความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่สร้างขึ้น

1.6 นิยามศัพท์

การจัดการเรียนการสอนแบบ 3 ประสาน หมายถึง การจัดการเรียนการสอนที่การผสมผสานวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน จาก 3 ลักษณะเข้าด้วยกัน คือการเรียนการสอนในชั้นเรียน (Class Room) การเรียนการสอนผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (Computer Base) และการเรียนรู้ร่วมกับชุมชน (Community Base) โดยชุมชนทำหน้าที่เป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ให้กับผู้เรียนผ่านปราชญ์ท้องถิ่นและสภาพแวดล้อมต่างๆ ของแหล่งเรียนรู้ในชุมชน เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนมีความยืดหยุ่นและทำให้ผู้เรียนเกิดเรียนรู้อย่างเต็มศักยภาพบรรลุเป้าหมายของการเรียนรู้

ทักษะการแสวงหาความรู้ หมายถึง ระดับความสามารถของผู้เรียนในการศึกษาค้นคว้าหาความรู้ ด้วยการกำหนดประเด็น ค้นคว้า การคาดเดาผล การเลือกวิธีการในการค้นคว้าและดำเนินการได้อย่างเหมาะสม รวมถึงการวิเคราะห์และสรุปผลการค้นคว้าที่ได้

รายวิชาทักษิณศึกษา หมายถึง รายวิชาในหลักสูตรของมหาวิทยาลัยทักษิณในหมวดรายวิชาการศึกษาทั่วไป พ.ศ. 2554 ที่เปิดสอนในระดับปริญญาตรี ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2556

คุณภาพของกระบวนการเรียนการสอน หมายถึง ค่าคะแนนที่ได้จากการกระบวนการจัดการเรียนการสอนแบบ 3 ประสานเพื่อส่งเสริมทักษะการแสวงหาความรู้ รายวิชาทักษิณศึกษา สำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตพัทลุง โดยกลุ่มผู้เชี่ยวชาญทางด้านเนื้อหา ผู้เชี่ยวชาญทางด้านกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งค่าที่ยอมรับได้อยู่ในระดับดีขึ้นไป

ความพึงพอใจ หมายถึง ความรู้สึกของผู้เรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้การเรียนรู้ในห้องเรียน ร่วมกับการเรียนรู้ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ และการเรียนรู้ร่วมกับชุมชนในการจัดกิจกรรม ซึ่งเป็นไปได้ทั้งทางบวกและทางลบ แต่ถ้าเมื่อใดที่สิ่งนั้นสามารถตอบสนองความต้องการหรือทำให้บรรลุจุดมุ่งหมายได้

นักศึกษา หมายถึง นักศึกษามหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตพัทลุง